

Kantele

taikka

Suomen Kansan,
sekä Vanhoja että Nykysempiä
Runoja ja Lauluja.

Kolmas Osa.

Koonnut ja pranttäyttännyt

ELIAS LÖNNROT,

Philosophian Candidati.

H E L S I N K I

Prantätty Wafeniukfen luona Wuonna 1830.

*Niin minun isonen heitti,
 Kuin on kieron kirvesvarren;
 Niin minun emonen heitti,
 Kuin on väärän värttinänsä,
 Niin on veikko vierastunna,
 Kuin orava kuivaan kuuseen;
 Niin sisko sivute käypi,
 Kuin kala kivisen rannan.*

Lukijoille esipuheeksi.

Ota kantele käteesi,
 Kultakieli kainaloosi,
 Sormet soitolle sovita,
 Laske ääni laulamahan!
 5 Joko ruvennet runoihin,
 Tahi lauluja latonet,
 Kyll' on kaunis kumpanenkin,
 Suomen soitanto sulonen,
 Sanat vanhempain vakavat.
 10 Jos sa sattuisit Savossa,
 Käyä kerran Karjalassa,
 Kuulisit aholla äänen,
 Lasten laulavan lehossa;
 Tokkos tuonne seisahtaisit
 15 Luoksi lasten laulavaisten,
 Tuolla vähän viipyisit,
 Marjaaholla asuisit?
 Tahi jos joukkohin tulisit;
 Poikaparvien pariin,
 20 Jossa kantele kajuupi,
 Soitto soitolle tajuupi;
 Tokko oisi päivä pitkä,
 Päivä pitkä, ilt' ikävä?
 Vaan eipä pojat puoletkahan;
 25 Eikä lapset lainkahan,
 Mitään tyttöjen tykönä,
 Kestä neitojen keralla.
 Kuin on muista muuramista
 Mesimarja makeampi;
 30 Niin on potkaisten puheista,
 Lasten pienten lausunnosta,
 Neion soitto sulovampi,

Taipuvampi tytön ääni.
 Kuin he laulavat kujilla,
 35 Suoltavat sulosta virttä,
 Mennessänsä mehtimaille,
 Mehtitöillen työntäissä;
 Matka välttyypi vähäksi,
 Virsta viittä lyhemmäksi.
 40 Sitte tuonne tultuansa,
 Matkan päähän päästyänsä,
 Nurminiituilla asuvat,
 Tahi melivät metässä;
 Alla työnsä aattelevat,
 45 Sanoja sovittelevat;
 Päivä kultanen kuluupi,
 Ilta kesken keikahtaapi.
 Kuin sitte kotia käyvät,
 Illan saatua sulosen,
 50 Vielä laulavat luhilla,
 Aitoissansa yösiällä
 Mik' on mitä, kuk' on kuta,
 Mitä mikään muisteleepi,
 Mitä mielehen majaapi.
 55 Hyv' ompi Unosen tulla,
 Simasiiven löyhytellä,
 Noilla taivaan tuomisilla,
 Virttä laittamaan lopulle.

☉. ☽.

Sisälläpito:

Wanhoja runoja [1039]

Tanssaja [38].....	1
Raudan synty [80].....	1
Kipusanat [59].....	2
Hätäsanat [20].....	3
Tulen synty [192]	3
Sairaita kylvettäissä [322].....	5
Läävämadon synty [11].....	8
Kuvun sanat [32].....	8
Hammasmadon sanat [74].....	8
Riiden sanat [38].....	9
Ampumista vasten [173].....	10

Nykysempiä lauluja

Väinämöisen veljen pojasta	ei mukana
Kahverokasta	ei mukana
Ylistysruno Kalle Palmulle	ei mukana

Kolmannessa osassa ovat *Tanssaja*, *Sairaita kylvettäissä*, *Läävämadon synty* Kesälahdelta; *Hätäsanat*, *Kipusanat*, *Kahverokasta* Kitteeltä; *Kuvun sanat* Pelgjärveltä; *Riiden sanat* Ilomantsista; *Raudan ja Tulen synty*, *Hammasmadon sanat* usiammista pitäjistä Karjalassa; *Väinämöisen veljen pojasta*, *Ylistysruno Kalle Palmulle* Rautalammelta Korhosen tekemiä.

Vanhoja runoja

Tanssaja

[Kesälähti]

Hoi isännät, hoi emännät!
Kell' on kellarin avaimet!
Täytyykö tätä tupoa,
Lainataanko lattiata,
5 Tanssia tasasten miesten,
Miesten nuorten notkustella?
Kuin ei täytyne tupoa,
Lainattane lattiata;
Niin mä tansin tantereella,

10 Keikun keskellä pihoa;
Joss' ei pää lakehen koske,
Yht' ei orthehen kolata,

Jalat sillan liitoksehen.
„Täytyypä tätä tupoa,
15 Lainataampa lattiata,
Tanssia tasasten miesten,
Miesten nuorten notkustella.”
Suur' on kiitos, kosk' jumala.
Kunpa tuoahan olutta,
20 Tahi viinoa vähäsen,
Niin mä laulan laskettelen.
Kuin vetonen vierettelee;
Suusta kuin sulan kynästä,
Päästä kuin päivän kakkarasta.
25 Suu ei laula suuruksita,
Rinta rasvata ritise.
„Niinpä sä laulat lorpottelet,
Kuin jokonen juoksuuttelee,
Niinpä suusta karvasesta,
30 Kuin on petran persehestä;
Niinpä päästä palliasta,
Kuin on kuumasta kivistä.
Tyvin laulan tyhvän kuuse,
Latvoin lakkapään petäjän,
35 Sinun kurja kulkkuhusi,
Heikko henkireikähäsi;
Ettei kulkkusi kumaja,
Henkireikäsi heljä.”

Raudan synty

[Usiammista pitäjistä Karjalassa]

Miss' on rauta säilytetty
Sinä suurra poutavuonna,
Seisennä sotakesänä?
Tuoll' on rauta säilytetty
5 Sinä suurra poutavuonna,
Seisennä sotakesänä:
Pitkän pilven rannan päällä,
Tammen latvassa tasasen.
Nousi tuuli tuulemahan,
10 Ilman ranta riehkimähän;
Tuuli puut havuttomaksi,
Kanarvat kukattomaksi,
Heinät helpehettömäksi.
Tuuli taitto tammen latvan

15 Ruijan koskehen kovahan,
Tuosta synty neljä neittä,

Koko kolme morsianta.

Rinnoin istuvat itähän,
Perinpuolin pohjolahan,
20 Sekä istuit, että itkit,
Lypsit maalle maitoasa,
Niitylle nitusiasa.
Mikä lypsi mustan maton,

Siitä synty melto rauta;
25 Mikä valkian valutti,
Siitä tehtiin teräkset;
Mikä puotti punasen,
Siit' on tehty rääkky rauta.
Oh sinua rauta raukka,
30 Rauta raukka, koito kuona,
Teräs terhon päivällinen
Joko suureksi sukesit,
Sekä kasvot karkiaksi;
Etsä sillon suuri ollut,
35 Etkä suuri, etkä pieni,
Etkä kovin korkiakaan,
Etkä kovin kipuaskaan;
Kuin sä suosta sotkettihin.
Saatihin saven seasta,
40 Koprin kaivain kankahasta,
Kynsin mustasta muasta;
Käsikarvain kastumata,
Varpain rivestymätä.
Oh sinua rauta raukka,
45 Rauta raukka, koito kuona!
Etsä silloin suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni, jne
Seisoit ve'ennä selkeänä,
Läykyit lämmynnä lähennä,

[=lähteenä]

- 50 Alla taivahan tasasen.
Oh sinua rauta raukka!
Etsä silloin suuri ollut jne
Kukuit kullassa käkönä
Alla ahjon Ilmarisen,
55 Ei rauta paha olisi

Ilman käärmehen kähytä,
Maon mustan mujuhita,
Kusiaisen kutkelmata.

Kipusanat

[Kitee]

Kivut tuonne kiityöhön,
Vaivat tuonne vaipuohon,
Kivuttaren kippasehen,

- 5 Vammattaren vakkasehen!
Kipeä on kivuissa olla;
Vaikea vammoissa asua.

- Tuonne mä kiroon kipuja,
Tuonne mä pahoja panen,
Tuonne tunkeen turmioita:
10 Kivisiin kallioihin,
Rautasihin raunioihin.
Kivutar kipuen eukko!
Kivut kääri helmohisi,
Vaivat vastaan rintoasi;
15 Kivut puohtaa puohtimella,
Vammat seulalla selitä;
Kiviä kivistämähän,
Paasia pakottamahan.
Ei kivi kipuja itke,
20 Paasi vaivoja valita.
Tuonne mä kiroon kipuja,

- Hörhiläinen Hien lintu
60 Viskasi vihoja noien
Kautoin raketavihin,
Teräksihin tehtävihin.
Mehiläinen ilman lintu!
Lennä tuonne löyhäytä
65 Yheksän meren ylite,
Meri puoli kymmennettä,
Pistä sulkasi sulassa,
Sipesi voia simassa,
Mesi keitä kieleltäsi,
70 Sima suustasi suloa,
Kukan kultasen nenästä,
Helevästä heinän päästä;
Siitä kylmästä kylästä,
Kuss' ei oo nähty, eikä kuultu,
75 Ruohon kaiken kasvantoa;
Kipehille voiteluksi,
Pahalle parantehiksi,
Jot' ei visvoille virusi,
Eikä menisi märille,
80 Eikä ruohtuisi rupeille.

- Tuonne mä pahoja panen,
Tuonne tunkeen turmioita:
Kipuvuoren kukkulalle,
25 Keskellen Kipumäkiä.
Kivi on keskellä mäkiä
Reikä keskellä kiveä,
Syvä sylvä yheksän,
Kynnäräinen kymmennettä.
30 Lyhyt akka Tuonen tyttö,
Kivutar kipuin eukko,

- Äkäätär neito äiä;
Mikä istuupi mäellä,
Kuka käy pitkin mäkiä,
35 Kipuvuoren kukkuloa,
Kipukintahat käessä,
Kipukänkä kainalossa;
Kipuja kerälevät,
Vaivoja vakoelevat,
40 Kirjasehen kippasehen,
Vaskisehen vakkasehen,
Yhen sormen mentävähän,
Peukalon mahuttavahan.
Siellä keittävät kipuja,
45 Pikkasessa kattilassa,
Rautasessa riehtilässä,
Pienen sormen mentävässä,
Peukalon mainittavassa.
Sinne mä nyt kiroon kipuja,
50 Sinne tunkeen tuskapäitä;
Ei kivi kipuja itke,
Paasi vaivoja valita,
Vaikka paljon pantahisi,
Määrätä mätettähisi,
55 Äiin äyskäteltähisi.
Kivut sinne kiityöhön,
Ihosta imehnoraukan;
Ettei tuskat päällä tunnu,
Pakko syämelle panete.

Hätäsanat

[Kitee]

Liikku ennen linnat, järkky järvet,
 Vuoret vaskiset vapisi,
 Torit linnain torkatteli,
 Tulless' on jumalan tunnin,
 5 Tahi herran tammoissa.
 Etkö sinään liika liiku,
 Etkö sä paha pakene!
 Nyt on liian liikosaika,
 Pahan pakenoaika.
 10 Vai liikut liikuteltaissa,

Järkyt järkyteltäissä?
 Mull' on koprat kontiolta,
 Veren juojalta vekarat,
 Linnulta lihan pitimet,
 15 Havukalta haarottimet,
 Jolla konnan kopristelen,
 Jolla ilkiän asetan.
 Puremasta, jäytämästä,
 Syömästä, kaluamasta,
 20 Pahan rakin raatamasta

Tulen synty

[usiammista pitäjistä Karjalassa]

Hara vanha poltettiin.
 Korvalla tulisen kosken,
 Tulikosken kääntemällä.
 5 Tuohon liina kylvettiin,
 Kypenihin kylvettiin,

Kypenihin kynnettiin.
 Yöllä liinat kylvettiin,
 Yöllä liinat koirittihin,
 Yöllä liinat hyhettihin,
 10 Yöllä vietihin vetehen,
 Yöllä veestä nostettiin,
 Yöllä luista luistettiin,
 Yöllä rihmat keträttihin,
 Yöllä verkot kuottihin.
 15 Verkot on veljesten* kutomat,

[*=Väinämöinen ja
 Ilmarinen]

[*=Luonnottarien]

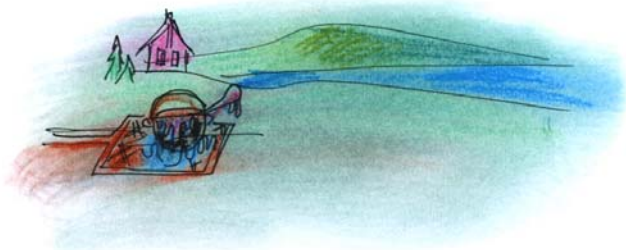
Sisaresten* keträmät,
 Ison pauloilte panemat;
 Veljesten vesille viemät.
 Veivät veljekset vesille,
 20 Kaimakset kalahan läksi.
 Veettiinpä, vemmottiinpa,
 Ei saatu kaloa tuota,
 Jota kilvoin pyyettiin.
 Ite vanha Väinämöinen
 25 Vielä verkkoa lisäsi,
 Syltää, seihtemän satoa,
 Vielä köyttä kymmenkunta.
 „Viekööt verkkone syville!”
 Verkot vietihin syville,
 30 Etäämmäksi ennätettiin.
 Minne sikla heitettiin;
 Tuonne sikla heitettiin;
 Sikla toinen heitettiin
 Karjalaisten kannakselle,
 35 Niittukannan niemeksehen;
 Toinen sikla heitettiin
 Saralaisten salmen suuhun,
 Lökkiluotoin nenähän.

Veettiinpä, vemmottiinpa,
 40 Saatiinpa hapea hauki,
 Jota kilvoin pyyettiin.
 Haettiinpa Manalasta,
 Ehittiinpä maanki alta;
 Ehittiinpäieipä löytty
 45 Joka hauin halkasisi.
 Ehittiinpä taivosesta,
 Tähtitarhojen takoa;
 Ehittiinpä, eipä löytty.
 Sano vanha Väinämöinen:
 50 „Viel on miesi tieossani,
 Sotisuulho suojuissani.”
 Kaalaapi Kalevan poika
 Rautasissa rukkasisa,
 Vaskivanttuen sisästä.
 55 Tuulalta näkyy tulevan,
 Yli jänkän pää näkyypi;
 Hyytä hynkiä sylissä,
 Jäätä jänkä kainalossa,
 Hyystä sukka, jäässä kenkä,
 60 Hallasta hamojen helmat.
 Tuo halasi hauin vahtan;
 Tääll' oli sokia sorva.
 Halastiinpa sorvan vahta,
 Tääll' oli sinervä siika.
 65 Halastiinpa siian vahta,
 Putosi puna keränen.
 Purettiin puna keränen;
 Siell' oli tulikipuna.
 Suikahti tulikipuna
 70 Yheksästä ikkunasta,
 Seihtemästä reppänästä,
 Poltti tuo pojilta polvet,
 Rikko rinnat tyttäriltä,
 Puhti paarmahat emoilta,
 75 Neitokset venoja veisti,
 Kuparia alla kuusen,
 Alla korven kolkutteli
 Kolmikaarista venettä.
 Sai venonen vaimihiksi.
 80 Sampsä poika Pellervoisen
 Veisti kuusesta meloja,
 Petäjistä jänkäleitä.
 Soutelovat, joutelovat,
 Ympäri nevan jokia,
 85 Nevan nientä kiertelevät.
 Tarttuupi venonen kiinni,
 Ei kivellen, ei havolle,
 Hauin suuren hartioille,
 Lohen purstollen punasen.
 90 Vaimo vastahan tuleepi,
 Puhutellen, lausutellen:
 „Mistäs oletta mies parat?”
 „Me olemme keskiilmalta.”
 „Minne menettä mies parat?”
 95 „Menemme tulta tietämähän,
 Valkiata vaatimahan;
 Tuli on tuima tietävä,
 Valkiainen vaaittava.

Jo on tuli tuimat tehny,
 100 Valkia pahat vahingot,
 Poltti tuo pojilta polvet,

Rikko rinnat tyttäriltä
 Puhti paarmahat emoilta.
 Mistäs olet vaimo parka?"
 105 „Mä olen emä Väinämöisen,
 Ilmarisen isän vaimo;
 Minull' on vihti viien vaimon,
 Muoto kolmen morsiamen;
 Minä olen emo imehien,
 110 Sekä vanhin vaimoloista,
 Ensin emä ihtelöistä.
 Ei tuli syviltä synny,
 Eikä kasva karkialta,
 Synty Jesuksen sylistä,
 115 Vyöltä vanhan Väinämöisen.
 Tuoll' on tulta tuuviteltu,
 Valkiata vaapoteltu,
 Ylähällä taivosesta,
 Kultasesta kätkeystä,
 120 Hihnoista hopeisista.
 Siell' on nyt tulosen syntyy;
 Kuin mä huuan huikiasti,
 Tuolta valkia näkyypi,
 Etähällä haalottaapi,
 125 Taloa meren punasen.
 Jäinen kattila tulella,

Jäiset hernehet sisässä,
 Jäinen kauha kattilassa.
 Kuin mä huuan hoivahutan,
 130 Tulee poika Pohjolasta,
 Mies pitkä Pimentolasta,
 Silmät jäässä, polvet hyyssä,
 Iho kaikki iljennessä,
 Lattia lumen mäestä:
 135 Ukon tullessa tupahan,
 Astuissa aikamiehen,
 Lyöpi tulta turkin helmat,
 Sätehitä säärivarret.
 Jäinen on kattila käestä,

140 Jäinen kauha kattilassa,
 Jäiset hernehet sisässä.
 Onko hyytä Pohjolassa,
 Simoa Tapoilassa?
 Noilla hyillä hyyvytelläs,
 145 Noilla jäillä jäähytellös,
 Joill' on järvet jäähytelty,
 Joill' meret hyyvytelty.
 O Ukko ylinen herra,
 Mies on vanha taivahinen!
 150 Tunteikse tähän tulehen,
 Vaivu tähän valkiaseen..
 Tee tuli tehottomaksi,
 Valkia varattomaksi,
 Siteheksi luojan siltti,
 155 Luojan kalve katteheksi.
 Vesi pilvestä putosi,
 Tuokin pikkanen pisara;
 Pisarass' on lampi laaja,
 Lammiss' on vene punanen,
 160 Menosess' on kolme miestä;
 Nuotpa voiti voitehilla
 Paikkoja palanehita,
 Viikon visvan tehnehitä.
 Hyinen eukko tuo tuleepi
 165 Hyinen kattila käessä
 Tuo tulla tuhuttelepi,
 Hyinen kattila käessä,
 Hyinen nippi kattilassa;
 Jolla tulta tummentelee,
 170 Palanutta jäähyttee,
 Onko poltettu porolla
 Tahi ilmivalkialla,
 Vai lienee veellä varilla?
 Mikä lie poroin palanut,
 175 Sitä hyillä hyyvytellös;
 Mikä lie vesin palanut,
 Sitä jäällä jäähytellös;
 Mikä lie tulin palanut,
 Siihen viiskoo vitiä.
 180 Neityt Maaria emonen,
 Puhas muori muoollinen!
 Voia niillä voitehilla,
 Niillä rasvoilla rapaja,
 Yheksillä voitehilla,
 185 Kaheksilla kahehilla;
 Joill' on Jesus voieltuna;
 Kasettuna kaikkivalta;
 Jot' ei visvoillen viruisi,
 Eikä menisi märille,
 190 Eikä ruvillen rupeisi.
 Tee nyt yöllä terveheksi,
 Päivällä imanteheksi

Sairaita kylvettäissä

[Kesälahti]

Nouse vanha Väinämöinen,
Ukko herkiä unesta!

- Pojan ainoan avuksi,
Miehen kuullun kumppaniksi,
5 Tästä työstä työlähästä,
Valan tehestä vaikiasta
Neitsyt Maaria emonen,
Puhas muori muollinen!
Jok' oot emä imehien,
10 Sekä vanhin vaimoloista;
Tule tänne, tarvitahan,
Pikemmin tarvitahan,
Useimmin huuetahan.
Tule saunahan saloa,
15 Ilman uksen ulvomata,
Saranain sanelemata.
Tuo on kanssasi katehet,
Kerallasi keinot suuret,
Luo löyly, lähetä lämmin
20 Kivelle kivuttomalle,
Paaellen pakottomalle;
Puun löyly, vetosen lämmin,
Vesi vanhan Väinämöisen,
Vuorest' on vetosen synty,
25 Tulen synty taivosesta,
Ei oo löylyn löytämistä,
Lämpösen lähettämistä.
Tuolta ma anon apua,
Tuolta huan hoivahutan,
30 Ylähältä taivosesta,
Alahalta maamältä.
Huutelen hätäsen huuon,
Panen äänen pakkaisen,
Läpi maan, läpi manuen,
35 Läpi kuuen kirkkokunnan;
Isältäni Jesukselta,
Emältäni Maarialta,
Joilta aina armotmkäyvät,
Merkit tuttavat tulevat,
40 Mist' on pulmat puuttununna,
Taikia tapahtununna?
Onko veestä, vai maasta,
Vai on tuuli tuuvittanut,
Valkiainen vaapottanut?
45 Vai on kalma kalmistosta,
Perkele pyhästä maasta,
Kirkon kirjatun sivusta,
Satalauan lappiosta,
Jossa lukkarit lukevat,
50 Sekä papit pauhoavat,
Messumiehet mellehtivät.
Kuin ei lie minussa miestä,
Ukon pojassa urosta,
Tämän päästön päästäjöö,
55 Tämän pulmun purkajoa,
Tämän jakson jaksajoa;
Noskaat norosta miehet,
Hiekasta hevოსväki,

Miekkamiehet liettehestä,
60 Jotk' on viikon maassa maanut,
Kauan lieossa levännyt;
Pojan ainoan avuksi,
Miehen kuullun kumppaniksi.
Kuin ei minussa miestä liene,

- 65 Ukon pojassa urosta. jne
Saakohan jumala joku,
Kaikki päästöt päästämähän,
Kaikki pulmut purkamahan,
Kaikki jaksot jaksamhan.
70 Kuin ei lie minussa miestä,
Ukon pojassa urosta jne
Louhi Pohjolan emäntä
Tule päästöt päästämähän,
Tule pulmut purkamahan,
75 Tule jaksot jaksamahan.
Kuin ei lie minussa miestä,
Ukon pojassa urosta jne
Päivätär pätövä neito
Tule päästöt päästämähän jne
80 Kuin ei lie minussa miestä,
Ukon pojassa urosta jne
Kave eukko Luonnotar,
Kave kultanen korea,
Tule päästöt päästämähän jne
85 Kuin ei lie minussa miestä.
Ukon pojassa urosta,
Tämän päästön päästäjöö,
Tämän pulmun purkajoa,
Tämän jakson jaksajoa;
90 Tulkoon tuhat perkelettä
Tämän päästön päästämähän,
Tämän pulmun purkamahan,
Tämän jakson jaksamahan;
Mennä suuren, mennä pienen,
95 Kulkia vähäväkisen,
Mennä pitkän perkeleenki,
Ristittyä rikkoamasta,
Kastettua kaatamasta,
Tehtyä teloamasta.
100 Mist on pulma puuttununna,
Taikia tapahtununna?
Onko siitä seipähästä,
Joss' on korppi koinittuna,
Musta lintu mulkuttuna;
105 Vai on vanhoista sioista,
Vai on vatturaunioista,
Vai on kalma kalmistosta,
Perkele pyhästä maasta,
Kirkon kirjatun sivusta,
110 Tervaporstuan povesta,
Satalauan lappiosta;

Jossa lukkarit lukevat,

- Sekä papit pauhoavat,
Messumiehet mellehtivät.
- 115 Mene Kalma kalmistohon,
Perkele pyhään maahan,
Kirkon kirjatun sivuhun,
Tervaporstuan povehen,
Satalauan lappiohon,
- 120 Jossa lukkarit lukevat jne
Johon on kansa kaatununna,
Väki suuri vääntynynnä,
Siell' on luuta luskottua,
Päärammua raskuttua,
- 125 Ilman ihmisen ihoa,
Kasvavaisen kainaloita.
Mene tuonne, kunne käsken,
Hiien hiilien sekahan,
Pahalaisen pankon päähän;
- 130 Siell' on muutkin murhamiehet,
Ikuset pahantekiät,
Mene vielä, kunne käsken,
Lapin maahan laukiahan,
Pohjan pitkähän perähän,
- 135 Siell' on hyvä ollaksesi,
Lempi liekatellaksesi
Siellä tuuli tuuvittaapi,
Vesi vieno vilkuttaapi,
Vesi synkkä sylkyttääpi.
- 140 Mene vielä, kunne käsken,
Tuonne tunturiin mäelle,
Kuhavuoren kulman alle,
Johon näkyvät Pohjan portit,
Rautaukset ärvöttävät.

- 145 Mene vielä, kunne käsken,
Kuhavuoren kulman alle,
Johon on puut päin puonneet,
Heinät latvoin lageneuenna;
Sulahan sarajokehen,
- 150 Siell' on sun sisariasi,
Siellä viisi veikkoasi,
Kuusi kummisi tytärtä,
Seihtemän setäsi lasta;
Siell' on hirvet hirtettyinä,
- 155 Jalopeurat jaksettuna;
Siell' on luutonta lihoa,
Siell' on päätöntä kaloa,
Suonetonta pohkiata,
Ilman ihmisen ihota,
- 160 Kasvavaisen kainaloita.
Mene vielä, kunne käsken,
Suen suuhun, hamaran päähän,

- Mustan kopiran hännän alle.
Mene vielä, kunne käsken,
165 Notkoillen noroperille,
Soille räytynettömille.
Mene vielä, kunne käsken,
Mene tuulen tietä myöten.
Ahavan ratoa myöten.
- 170 Mene vielä, kunne käsken,
Mene sä revon rekehen.
Revoll' on reki matala,
Repo rannallen vetääpi.
Ja mene siitä, kunne käsken,
- 175 Silmillen sinisen siian,
Lohen purstollen punasen,
Hauin suuren hartioille.
Siika sun syville viepi
Etäälle ehätteleepi,
- 180 Alle aaltoin syvien,
Päälle mustien mutien,
Kipusehen kellarihin.
Siell' on muutkin murhamiehet,
Ikuset pahantekiät;
- 185 Sinne sääkin tuomitahan,
Siell' on sun sisariasi,
Siellä viisi veikkoasi jne
Ja mene, kunne käsken,
Virtohin vipajavihin,
- 190 Läilyvihin lähteesiin,
Hereesiin hetteesiin,
Alla taivahan tasasen.

- Vai jos kyytiä kysynet,
Anonet ajohevosta;
195 Kyllä sinulle kyyin löyän
Ja annan ajohevosen;
Ota Hiistä hevonen,
Vuoresta valitse varsa,
Hiien ruuna ruskeampi,
- 200 Joll' on rautaset kapiot,
Tulitukka, rautaharja,
Hyvälle hypittäjälle,
Ajajalle ankaralle;
Jonk' ei jälki jäällä tunnu,
- 205 Jalan istu iljenneellä.
Neityt Maaria emonen,

- Puhas muori muoollinen!
Tule tänne, tarvitahan,
Veäte tänne, mainitahan,
210 Usiammin huuetaan,
Pikemmin tarvitahan,
Avipäin, haralla hapsiin,

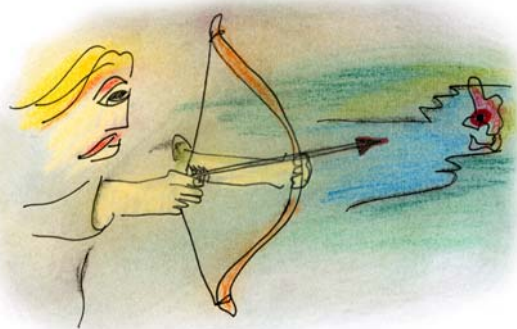

- Ilman vyötä helmuksita,
Tekemähän terveyttä,
215 Rauhoa rakentamahan,
Ennen päivän nousemista
Koi jumalan koittamista,
Auringon ylenemistä.
Tee nyt yöllä terveheksi,
220 Päivällä imanteheksi,
Alta aivan terveheksi,
Keskeä kivuttomaksi,
Vieriltä viattomaksi,
Päältä tuntumattomakso
225 Alta nuurumattomaksi,
Suin sulin puheltuani,
Hengin huokaeltuani.
En puhu omalla suulla,
Puhelen jumalan suulla,
230 Herran hengellä hyvällä,
Lämpösellä löyhyttelen;
Vihoin tuulen tuulemata,
Vihoin saamata satehen,
Kovan ilman koskemata,
235 Pakkasen palelemata.
Repii nyt ilma ikkunoiksi,
Taivas kaariksi jakele,
Salvaksi sana jumalan,
Herran henki peitteheksi,
240 Siteheksi luojan silkki.
Herran kalvekatteheksi.
Avukseni, ainookseni,
Tuekseni, turvakseni,
Väikseni, voimakseni.
245 Huuho herra hurmeHELLA,
Herra vaahella valele,
Puhu Jesus pulmostani,
Pese Jesus peivostani,
Kylän liioista limoista,
250 Naisten naaroin seasta,
Kusikinnerten kerasta,
Huoran hurmevaattehista,
Veripaioista pahoista.
Ken katein kehtoneepi,
255 Silmin kieroin kaksineepi,
Vastuksin varustaneepi,
Luonnon vihaisin luomi
Silmä juuskoon simana,
Toinen voina vuotuohon,
260 Rasvana rapahtuohon,
Tuonne helvetin tulehen,
Pahan vallan valkiaseen.
Ken katein kahtoneepi,
Silmin kieroin keksineepi jne
265 Tunkee perkele tulehen,
Isännät perisopesta,

- Emännät ovisopesta,
Lapset keskilattialta,
Suin tulehen, päin tulehen,

- 270 Takaraivoin tantereeseen,
Silmät käännä kellellehen,
Ristat rutoin rutase.
Vello verta hartioista,
Sotke suolia sisästä,
275 Keitä keuhkoja mahasta,
Ennen päivän nousemista,
Koi jumalan koittamista,
Auringon ylenemistä;
Ennen kuin sanani saapi,
280 Tahi mieli jouhtuneepi.
Oot sä pantu palkan eestä,
Tahi toisen käskyläinen,
Rakettu rahan eestä;
Ota kiinni olkapäistä,
285 Vasemmista varpahista,
Kaiemmista kantapäistä,
Läpi luusta, läpi lihasta,
Läpi kuuman kirvehen,
Läpi reppänän yheksän,
290 Mene perkele kottiisi,
Isäntäsi iltaselle,
Emäntäsi aamuselle,
Muun pereesi murkkinalle.
Aita vastoin tuleepi;
295 Ammu aita mennessäsi
Viiltä vitasväliltä,
Seihtemältä seipähältä,
Kaheksalta kaskipuulta.
Punahattu, Tuonen poika,
300 Jännitä tulinen jousi,
Tulisella jäntehellä.
Pane vaskinen vasama
Tuon tulisen jousen päälle,

- Ammu halki hampahista.
305 Luun syöjä, lihan puria,
Veren uelta vetäjä;
Jota Hiidet himmastuisi,
Perkeleetki peljästyisi,
Karkuuisi maan katehet.
310 Neityt Maaria emonen;
Puhas muori muoollinen,
Soua suonista venettä,
Venehellä vaskisella,
Kuutilla kuparisella;

- 315 Soua luun lomiamyöten,
Jäsenten rakoja myöten.
Mistä on luuta luikahtanna,
Siihen luuta luikahuta.

- 320 Mistä kalvo katkenunna,
Siihen kalvo kasvahuta;
Mistä liikkuna lihoa,
Siihen liittyös lihoa

Läävämadon sanat

[Kesälahti]

- Tuonen toukka, maan matonen,
Emännän esikätonen,
Pihan rikka, pellon sonta,
Kaari kartanon alanen!
- 5 Sä oot viikon vilussa maannut,
Kauan kaihossa siassut,
Kuukauen hevonen kusessa,
Talven tallin lattiassa.
Jos olet pahoin tehnyt,
10 Tule työsi tuntemahan,
Pahasi parantamahan jne

Kuvun sanat

[Pelgjärvi]

Kukki neito Kuuteratar
Kuto mulle kulleroita,

Tieämpä sinun sukusi;
Sumust' on sinun sukusi,
Sumust' on sinun emosi.

15 Sumust' on sinun isosi,
Sumust' valtavanhempasi;
Sinne mä sinunki panen,
Siell' on viisi veikkoasi jne
Tuikkaa kuin tuli punanen,

- 15 Sumust' on sinun isosi,
Sumust' valtavanhempasi;
Sinne mä sinunki panen,
Siell' on viisi veikkoasi jne
Tuikkaa kuin tuli punanen,

- Paahto munapalleroita,
Alla kuusen kukkalatvan,
5 Alla kasvavan katajan.
Lepän juuret lellukohon,
Pajun juuret paisukohon,
Kohotkohon koivun juuret;
Älköhön iho imehnon,
10 Karvanen kavon tekemä.
Ukko kultanen kuningas!
Tuo kultavuolimesi,
Hopiainen tapparasi,
Jolla kupua kovellan,
15 Lemmon kelloa kerihten,
Kaklan kaielta lihalta.

- 20 Liiku kuin lipiä koira.
Kuin et siellä sioa saane;
Tuonne mä sinun, manoaan
Pursthon lohivananen,
Kalahauin hartioille;
25 Lohi sun syville viepi,
Kalahauki kaimoaapi.
Ja kuin et siellä sioa saane;
Mene tuonne, kun mä käsken,
Niittyhyn nimettömähän,
30 Nimen tietämättömähän,
Jot' ei ruohot maasta nouse,
Heinät nurmesta ylene.

Hammasmadon sanat

[usiammista piäjistä Karjalasta]

- Hyöpyräinen, pyöryläinen,
Liinan siemenen kokonen,
Liinan siemenen näkönen,
Hammasten hajottelia,
5 Leukaluiten leikkeliä!
Älä hakkaa hampaitani,
Älä leikkaa leukojani.
Tienpä sinun sukusi;
Mies musta merestä nousi,
10 Uros aallosta yleni,
Pystyn peukalon pituinen,
Uroon sormen korkunainen;
Hapenella parta kasvo,
Parralla mato sikisi,

- 15 Siitäpä kävi katala
Lämpisiihin leukaluihin,
Halusihin hampaisihin.
Kuoli ukko, vai pu vanha,

- Tauilla tavattomalla,
 20 Tuon luun lokertamasta,
 Tuon pahan pakottamasta,
 Verikoiran koskemasta.
 Lyhyt akka tuonen tyttö,
 25 Voiti kielellään kipuja,
 Hammastauilla tapoja.
 Pisti neulan leukaluuhun,

- Tuon on kolmasti sepitti:
 „Suolat soikohon hyvinä
 Veren luonasa lukian,
 30 Selvitäte seisomahan!”
 Nousi ukko unestansa,
 Selvittihe seisomahan.
 Siin' on nyt sinun sukusi,
 Siin on kaikki karvasiki.
 35 Ällös sä paha pakene,
 Syömästä, kaluamasta,
 Puremasta läätämästä!
 Hajotkohon Hiien hammas,
 Levitköhön Lemmon leuka.
 40 Painan mä pajusta jousen,
 Teen lepästä lennottimen,
 Ammun hittoja hihahan,
 Paholaista parran halki.
 Punahattu, Tuonen poika!
 45 Jännitä tulinen jousi
 Tulisella jäntehellä;

Riiden sanat

[Ilomantsi]

- Riisi poika riukamoinen,
 Rietta reitten juurehinen,
 Huikku helmoin alanan,
 Häpein hyvän miesten,
 5 Verikaatioin vetämä,
 Rumahousuin huiskuttama!
 Mistäs sä tulit tupahan,
 Sait sammalhuoneeseen,
 10 Syömähän, kaluamahan,
 Puremahan, jäytämähän,
 Syömähän verivalolle,
 Luuvalolle luhtomahan?
 Siirry, kuin sininen nuoli,
 15 Purate punakeränä,
 Vieri, kuin veran nukelma,
 Vieri verkapöksylöihin,
 Kauppiasten kaatioihin.
 Kunne mä sinun manoan
 20 Lapin laahtitantereelle;
 Siell' on uutta, siell' on kystä,
 Syöä miehen nälkähisen,
 Haukata halunalasen.
 Vai en pannekkaan pahoin,
 25 Enkä aivan ilkeisiin.

- Pane vaskinen vasama
 Tuon tulisen jousen päälle,
 Ammu halki hampahista
 50 Luun syöjä, lihan puria,
 Veren uelta vetäjä.
 Minne mä sinun manoan?
 Jos vieno liet veestä nossut,
 Niin veteen sinun manoan;
 55 Jos liet tuulen tuuvittama,
 Mene tuulen tietä myöten.
 Ja kivut mä manoan kanssa;
 Vieköön kipua tuonne
 Heimohin kipuemännän.
 60 Torajat sä, Tuonen poika!
 Paistut sä mato manalan,
 Rautasesta riehtilästä.
 Kuin et sinä siinä kypsä,
 Tuonen mä sinun manoan
 65 Pirun pihlajan tyköhön.
 Viron akka Villikerta
 Survoo rauan siemeniä,
 Telkyyttää teräsmuruja,
 Leppäsessä huhmarossa

- 70 Leppäsellä petkelellä,
 Leppäsen tuvan sisässä;
 Siellä Sääkin sian saanet,
 Se sun raualla rakentaa,
 Vasaralla valmistele.

- Tuonne mä sinun manoan
 Kynän jouhtenen nenähän,
 Aina allin kielen alle.
 Ja jos et siittää totelle;
 30 Tuonne mä sinun manoan
 Rutjan koskehen kovahan,
 Palavahan pyörteeseen,
 Johon puut päin putoavat,
 Hongat latvoin lankiaapi.
 35 Ja tuonne ma sinun manoan
 Ikusehen helvettihin,
 Jost' et kuulu kuuna päänä,
 Selviä sinä ikänä.

Ampumista vasten

Sampsä, poika Pellervoisen,
Kesät kenneellä makasi,
Keskellä jyväketoa,

- 5 Jyväparkan parmahalla.
Otti kuusia jyviä,
Seihtemiä siemeniä,
Yhen nää'än nahkasehen,
Koipeeseen kesäoravan,
Läksi maita kylvämähän,
10 Toukoja tihittämähän.
Suot kylvi, kanarvat kasvo,
Norot kylvi, nousi koivut,
Mäet kylvi, kasvo männyt,
Kummut kylvi, kasvo kuuset;
15 Kylvi tuomet tuorehelle
Pajut maalle paisuelle,
Pihlajat pyhälle maalle,
Raiat nurmien rajoille,
Katajat karankoille,
20 Tammen virran vierimmille.
Kasvo tuomet tuorehella,
Pajut maalla paisuella,
Pihlajat pyhällä maalla,
Raiat maalla raikahalla,
25 Katajat karankoilla,
Eipä tammi kasvaunna,
Juurtunna puu jumala.
Heitti hellan vallallessa,
Olovalen onnellesa.
30 Kulu yötä kaksi kolme,
Saman verta päiviäkin,
Läksi tuota tietämähän;
Ei oo tammi kasvanunna,
Juurtunna puujumala.
35 Heitti hellan valloillesa,
Olovalen onnellesa.
Uotti vielä yötä kolme,
Läksi tuota tietämähän
Yön takoa kohta kolmen,
40 Viikon päästä viimeistäin;
Jop' on tammi kasvanunna,
Juurtunna puujumala.

- Vesa Jesuksen vetämä,
Maasta mannun kasvattama.
45 Kuka siitä oksan otti,
Se otti ikusen onnen;
Kuka siitä lehen leikka,
Se leikka ikusen lemmen.
Ohovamp' on oksilla,
50 Leheltäsä liukkahampi,

Ehittihin Manalasta,
Manalasta, maanki alta,

- Ehiittiinpä, eipä löytyt,
Joka tammen hakkaisi.
55 Tuli ukko taivosesta
Mujuseni, muotoseni,
Kaiken karvani näkönen;
Kirves kultanen olalla,
Vaskivarsi kirvehessä,
60 Hopiata ponnen päässä;
Hakkasi rytimoraian,
Tasalatvan taskutteli,
Kultasella kirvehellä.
Mikä lastuja porosi,
65 Siitä noita nuolet saapi,
Sekä ampuja asehet.
Piru piiliä tekeepi..
Vasamoita valmistaapi;
Minkä saatti valmihiksi,
70 Sen pojat sulitteleepi
Peipun pienillä sulilla,

- Varpusen varustimilla,
Sian karjun harjaksilla.
Teki piiltä pivosen,
75 Kouran nuolta kovia,
Korvalla tulisen kosken,
Rautalammen reunamaalla.
Läksi kaupallen kylälle,
Ei kylään otettunahan.
80 Kolm' on poikoa pahalla,
Yks on ruho, toinen rampa,
Kolmas on perisokia.
Ruho piiltä pitääpi,
Rampa jousta jännittääpi,
85 Ampuupi perisokia.
Ampu nuolen ensimmäisen,
Ampu ylös taivosehen,
Pitkän pilven rannan päälle;
Tahto taivonen haleta,
90 Kaaret ilman katkeilla,
Notan nuolissa kovissa,
Äkähissä äiän pojan.
Ampu sitte nuolen toisen,
Se on vasten maata mennyt.

- 95 Maa muruiksi muljotteli,
Paaet vahvat paukahteli,
Kivet rannalla rakosi,
Someret siottelekse.
Ampu kohta kolmannenki,
100 Kirjarintahan kivehen,
Vuorehen teräksisehen,
Rautasehen kalliohon.
Tuo kivistä kiljahusi,
Kalliosta kaljahusi,
105 Tahtoopi tavata siitä
Ihoa imehnoraukan,
Luo luontokappalia.
Milläs tuo nuoli perittänehe?
Sanan voimalla jumalan,
110 Herran hengen huonnolla.
Ota piru pistoksesi,
Äkähäsi äiän poika,
Ammu tuonne ammuksesi,
Pistä tuonne pistoksesi,
115 Vuorehen teräksisehen,
Rautasehen kalliohon.
Mit' oot tyvin työntänyttä,
Latvoin poies lappaele;
Mitä latvoin laskenunna,
120 Tyvin poies työntäele.
Ei tässä sioa sinulle
Siankahan tarpehella,
Tarpeitenkaan himolla.
Muunne muuttuos majasi,
125 Etäämmä elostasi,
Ristittyä rikkoamasta,
Kastettua kaatamasta,
Tehtyä teloamasta.
Tieetäänpä sun sukusi,
130 Mun sukuin on tietämätä,
Minun suurempi sukuni,
Sekä laajempi laini;
Minun on ihmistä ihoni,
Kasvanaista kainaloni.
135 Eroa sinä emätön,
Paha poika polvahinen,
Ristittyä rikkoamasta, jne
Tämä ei mies Manalle joua,
Tukka pitkä Tuonelahan;
140 Mato joutakoon Manalle,

* Tahto maa pyhä puheta

* Vuorehen hopeisehen

- Lyhyt tukka Tuonelahan,
Oman surman ottamata,
Oman tauin tappamata.
Ite seppä Ilmarinen,
145 Takoja iän ikunen!
Teppäs pihit pikkuruiset,
Atulat ani vähäset,
Jolla noian lemmon nuolen,
Verisen vetäsen veiten,
150 Ihosta imehnoraukan,
Emän tuoman ruumihista.
Neityt Maaria emonen,
Puhas muori muoollinen!
Voia niillä voitehilla,
155 Kato niillä kahtehilla,
Joill' on luoja voieltuna,
Katottuna kaikkivalta,
Bethlehemin kaupungissa.
Voia luun lomiamyöten,
160 Jäsenien kyniä myöten.
Laske voie vuotamahan
Läpi luun, läpi jäsenen,
Läpi suonien sorata.
Voia alta, voia päältä,
165 Sio silkipyyhkeilläsi,

- Ompela netosin neuloin,
Nahkaneuloin nappaele;
Ihommaksi entistähän,
Paremmaksi muinostahan.
170 Tekkös Jesus terveheksi,
Alta tuntumattomaksi,
Päältä nuurumattomaksi,
Keskiä kivuttomaksi jne